

Εφαρμοσμένα Θέματα Παθολογικού Γήρατος

Μάθημα 11

Χρονολογική και βιολογική ηλικία

- Chronological age: είναι ο χρόνος που έχει περάσει από τη γέννηση ενός ατόμου. Είναι ο πιο απλός και αντικειμενικός τρόπος μέτρησης της ηλικίας, καθώς υπολογίζεται με βάση τη γέννηση του ατόμου.
- Biological age: αναφέρεται στην κατάσταση της υγείας του οργανισμού, δηλαδή στο πόσο καλά λειτουργούν τα όργανα και τα συστήματα του σώματος σε σχέση με το φυσιολογικό. Επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες όπως η διατροφή, η άσκηση, το άγχος, η ύπνος, το γενετικό υλικό, και οι περιβαλλοντικές συνθήκες. Έτσι, κάποιος μπορεί να είναι βιολογικά νεότερος ή γηραιότερος από την χρονολογική του ηλικία, ανάλογα με τον τρόπο ζωής του.

Χρονολογική και βιολογική ηλικία

CHRONOLOGICAL AGE

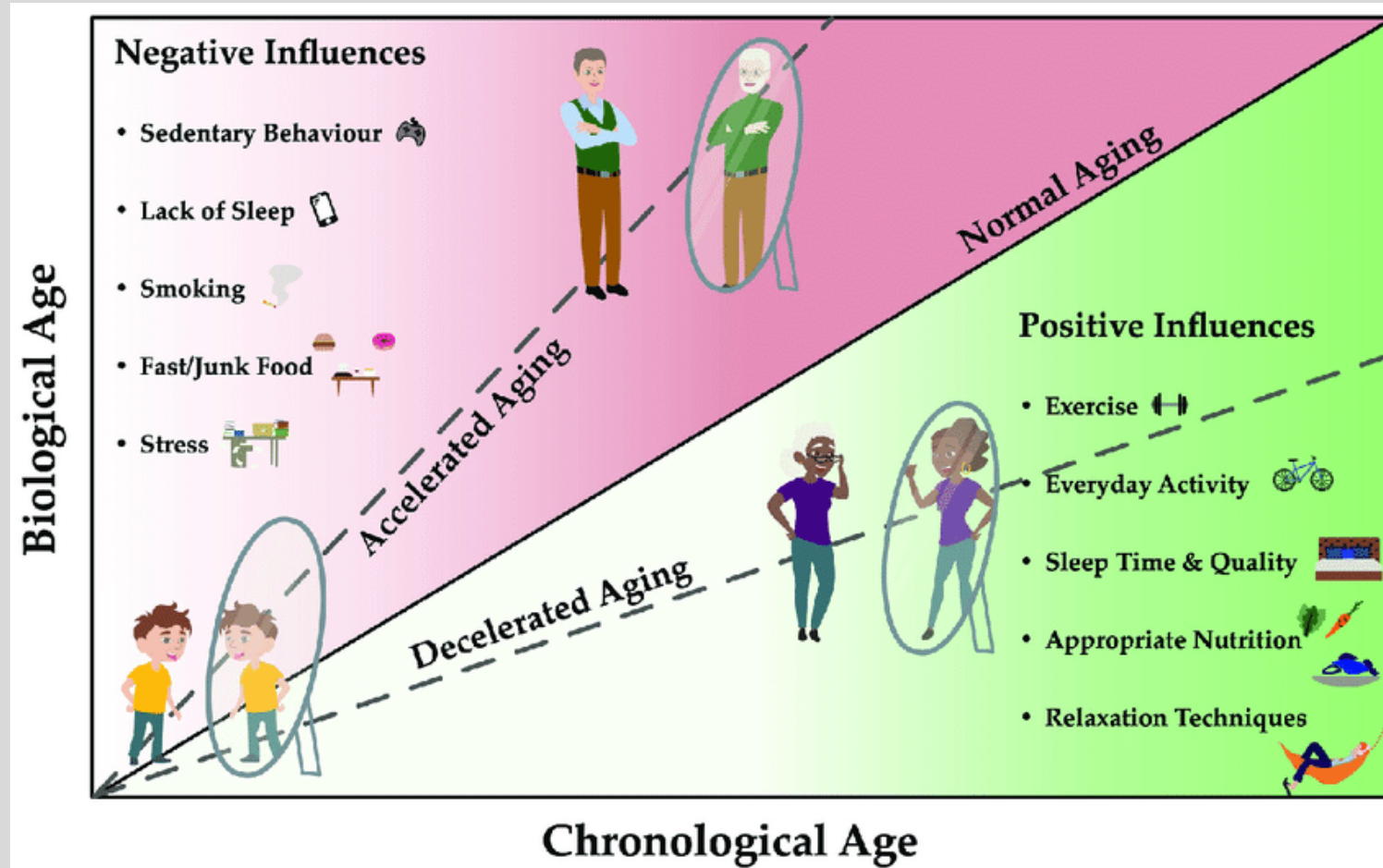
- The number of years that have passed since our birth.
- Cannot be influenced by lifestyle and eating habits.
- Has little relevance to how you feel and function.

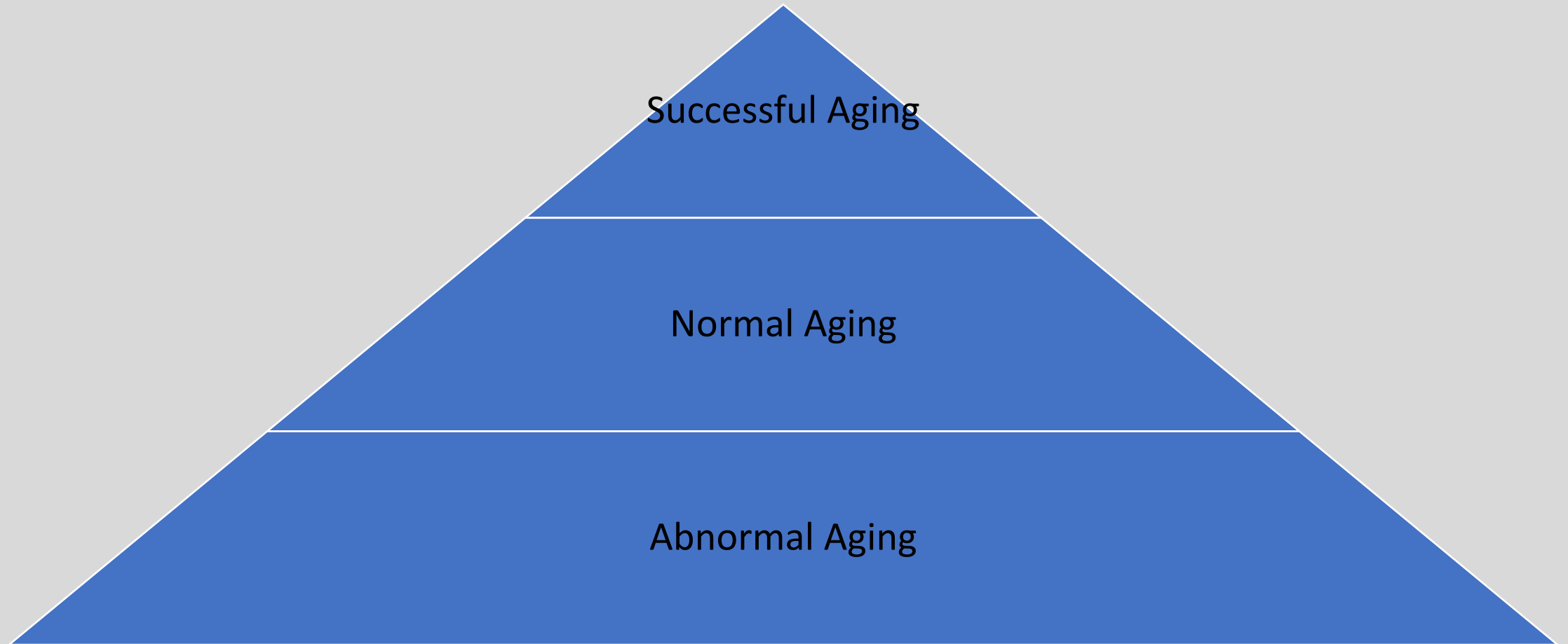
BIOLOGICAL AGE

- How old our cells really are, therefore, our real age
- Can be reversed by attending to your health
- The most important component to the aging process

Ρυθμός γήρανσης

Επιτυχής γήρανση

Νοητική λειτουργία στην Τρίτη ηλικία

Νοητικές Λειτουργίες και Τρίτη ηλικία

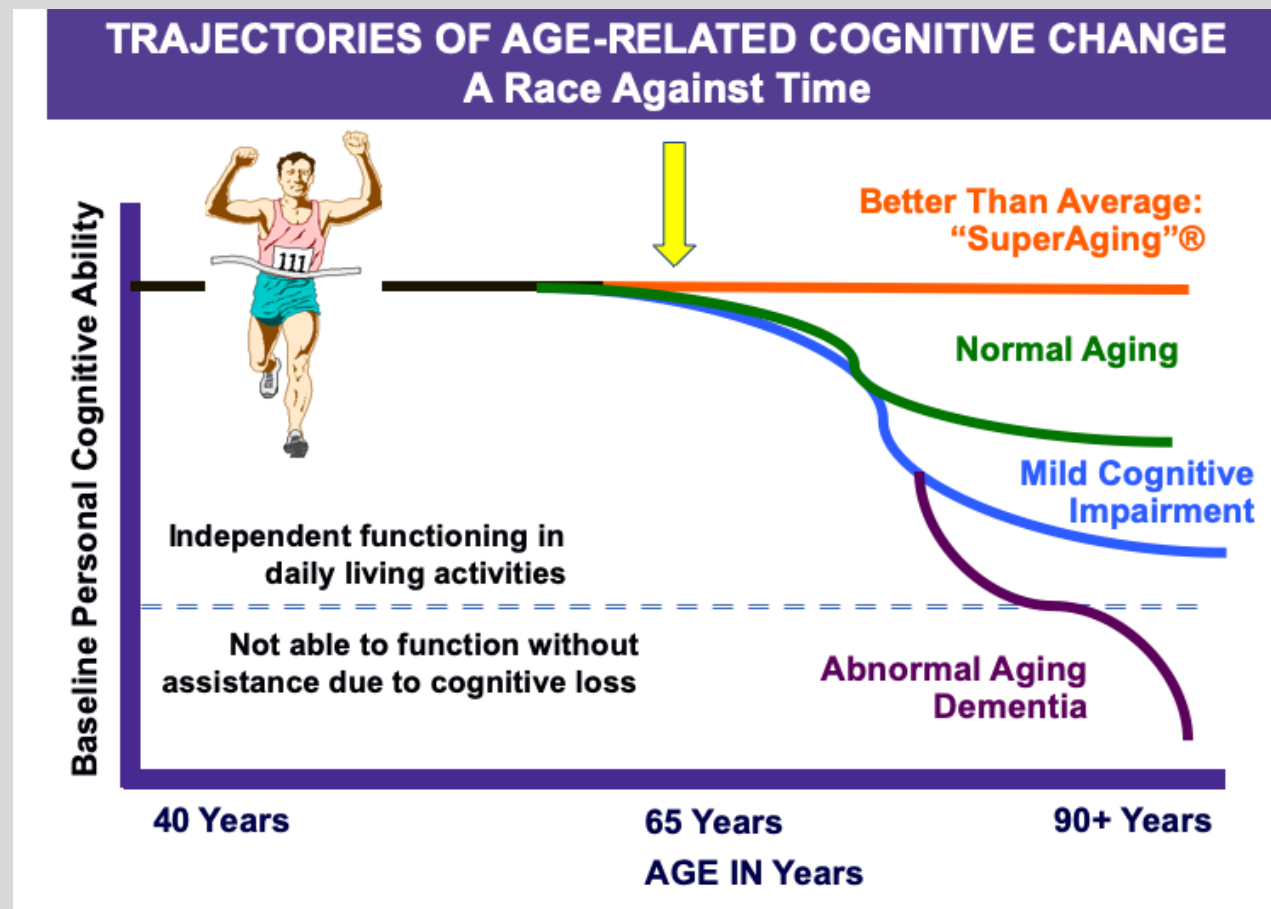
- Αναμενόμενες για την ηλικία αλλαγές στη νοητική λειτουργία
- Συνήθως γίνονται αντιληπτές από τα άτομα
- Δεν επηρεάζουν τη λειτουργικότητα

Νοητικές Λειτουργίες και Τρίτη ηλικία

	Preserved ↔	Decline ↓
Attention	Sustained attention	Divided attention “Multitasking”
Executive function	- Similarities - Meaning of proverbs - Reasoning about familiar material	- Abstraction - Mental flexibility - Inhibition - Reasoning with unfamiliar material
Memory	- Remote memory - Procedural memory - Semantic memory	- Working memory - Episodic memory and learning new information
Language	- Comprehension - Vocabulary	- Spontaneous word finding “Tip of the tongue” - Verbal fluency
Visuospatial	Simple copy	- Complex copy - Mental rotation
Social cognition	Cognitive TOM Ability to predict what another person is thinking	Affective TOM Ability to predict what they are feeling
Psychomotor skill		Reaction time

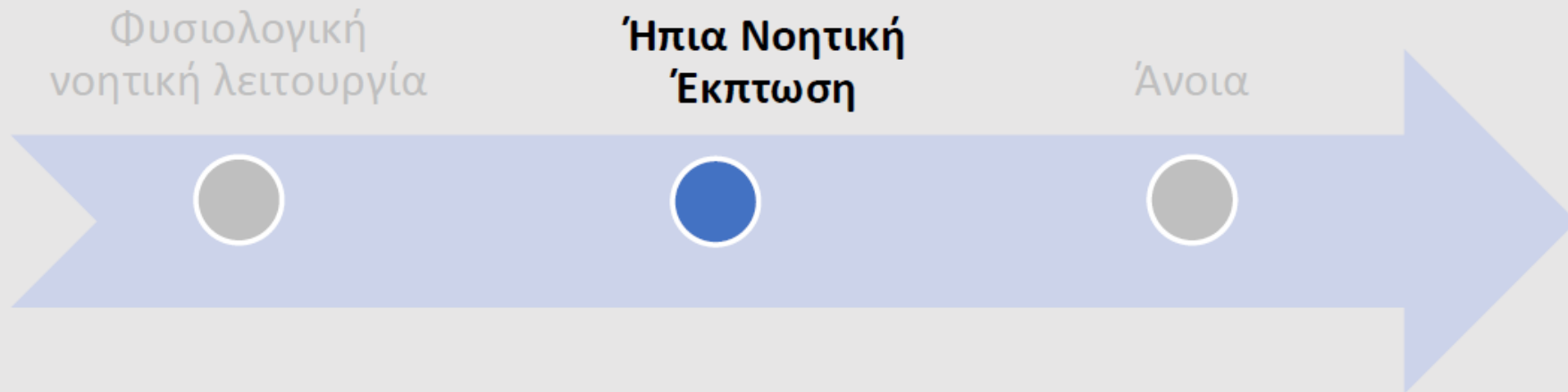
No impairment in daily activities and no progress

Νοητικές Λειτουργίες και Τρίτη ηλικία

Νοητικές Λειτουργίες και Τρίτη ηλικία

- **Μη** αναμενόμενες για την ηλικία αλλαγές στη νοητική λειτουργία
- Συνήθως γίνονται αντιληπτές από τα άτομα και από τον περίγυρο
- Δεν επηρεάζουν τη λειτουργικότητα
- Πολλαπλής αιτιολογίας

Ήπια Νοητική Διαταραχή

Κριτήρια του NIA-AA για την MCI (2011):

1. Υποκειμενική γνωστική έκπτωση

Το άτομο ή οι οικείοι του παρατηρούν επιδείνωση της γνωστικής λειτουργίας σε σχέση με το προηγούμενο επίπεδο.

2. Αντικειμενική γνωστική έκπτωση

Η γνωστική δυσλειτουργία πρέπει να ανιχνεύεται μέσω νευροψυχολογικών τεστ, με βαθμολογίες χαμηλότερες από το αναμενόμενο για την ηλικία και την εκπαίδευση του ατόμου.

Η έκπτωση μπορεί να αφορά **μία ή περισσότερες** γνωστικές περιοχές:

Μνήμη (π.χ. δυσκολία στην ανάκληση πρόσφατων γεγονότων)

Γλώσσα (π.χ. προβλήματα εύρεσης λέξεων)

Προσοχή (π.χ. μειωμένη συγκέντρωση)

Οπτικοχωρικές ικανότητες

Εκτελεστικές λειτουργίες (π.χ. δυσκολίες στον προγραμματισμό και στη λήψη αποφάσεων)

3. Διατήρηση της ανεξαρτησίας στις καθημερινές δραστηριότητες

Το άτομο μπορεί ακόμα να εκτελεί τις καθημερινές του δραστηριότητες (οδήγηση, ψώνια, διαχείριση χρημάτων), αν και μπορεί να χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια ή προσαρμογές.

4. Απουσία άνοιας

Η γνωστική έκπτωση **δεν είναι αρκετά σοβαρή** ώστε να διαγνωστεί ως άνοια.

Ήπια Νοητική Διαταραχή

Κριτήρια του NIA-AA για την MCI (2011)

Δύο βασικές κατηγορίες, ανάλογα με το ποιες γνωστικές λειτουργίες έχουν επηρεαστεί:

Αμνησιακή MCI (aMCI)

Βασική εξασθένηση στη μνήμη.

Υψηλότερος κίνδυνος εξέλιξης σε **νόσο Αλτσχάιμερ**.

Μη αμνησιακή MCI (naMCI)

Οι διαταραχές αφορούν άλλους γνωστικούς τομείς (π.χ. προσοχή, γλώσσα, εκτελεστικές λειτουργίες).

Μπορεί να σχετίζεται με άλλες νευροεκφυλιστικές παθήσεις (π.χ. **άνοια με σωμάτια Lewy, αγγειακή άνοια**).

Έπια Νοητική Διαταραχή

Ηλικιακή Νοητική Έκπτωση
(Age Associated Cognitive Decline)

- **Χαμηλές** νοητικές επιδόσεις σε σχέση με **νέους** αλλά
- **Φυσιολογικές** νοητικές επιδόσεις σε σχέση με **συνομήλικους**.

Έπια Νοητική Διαταραχή
(ΗΝΔ)
Mild Cognitive Impairment
(MCI)

- **Χαμηλές** νοητικές επιδόσεις σε σχέση με **συνομήλικους**

Ήπια Νοητική Διαταραχή

ΗΝΔ

- Νοητικά παράπονα-συμπτώματα
- Χαμηλές νοητικές επιδόσεις σταθμισμένες για φύλο, ηλικία, μόρφωση
- Φυσιολογική Λειτουργικότητα

Άνοια

- Νοητικά παράπονα-συμπτώματα (αλλά μπορεί και όχι $\sim 2/3$)
- Χαμηλές νοητικές επιδόσεις σταθμισμένες για φύλο, ηλικία, μόρφωση
- **Διαταραγμένη Λειτουργικότητα**

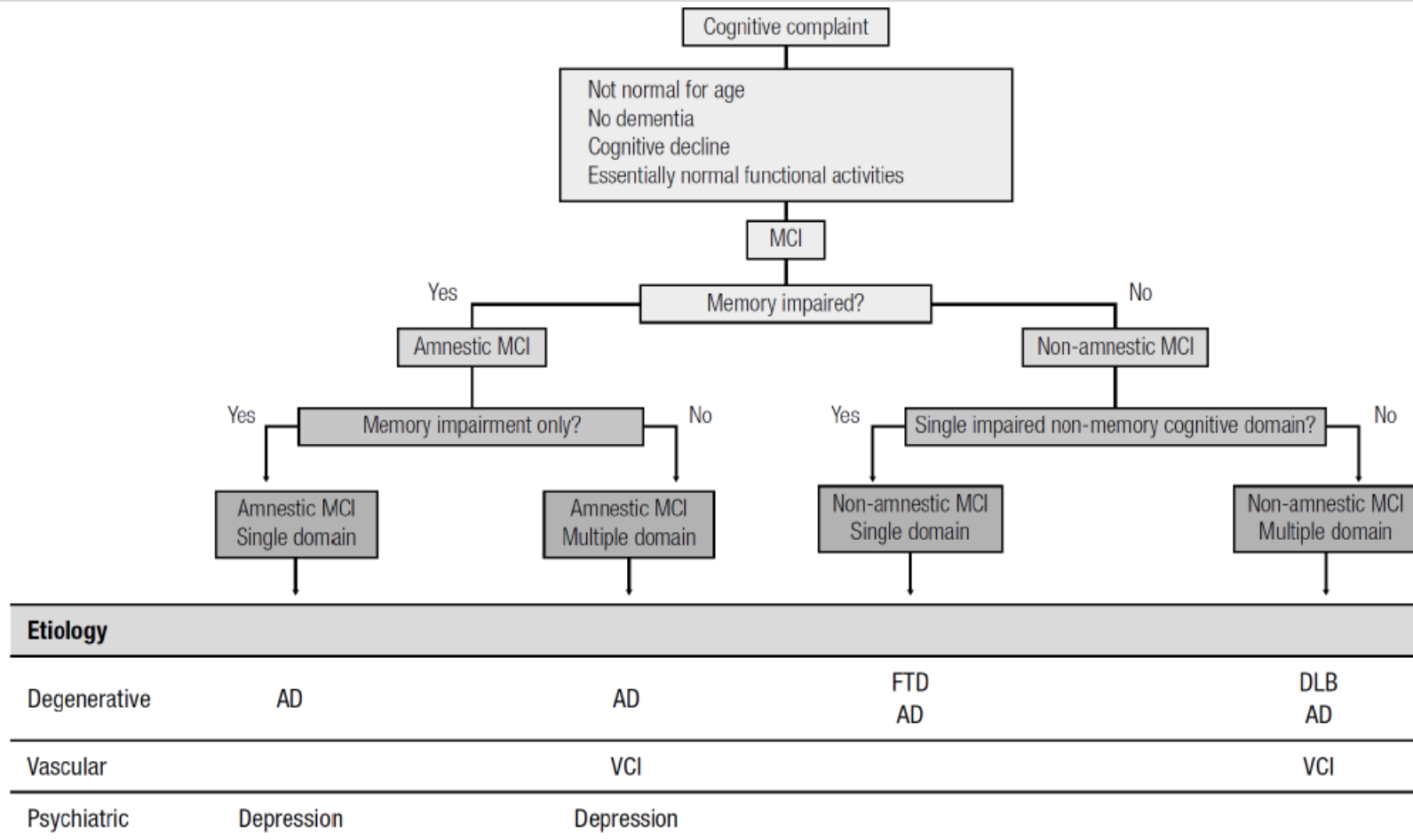
Διαφοροδιάγνωση της ΗΝΔ

Η MCI μπορεί να συγχέεται με άλλες ιατρικές ή ψυχιατρικές διαταραχές:

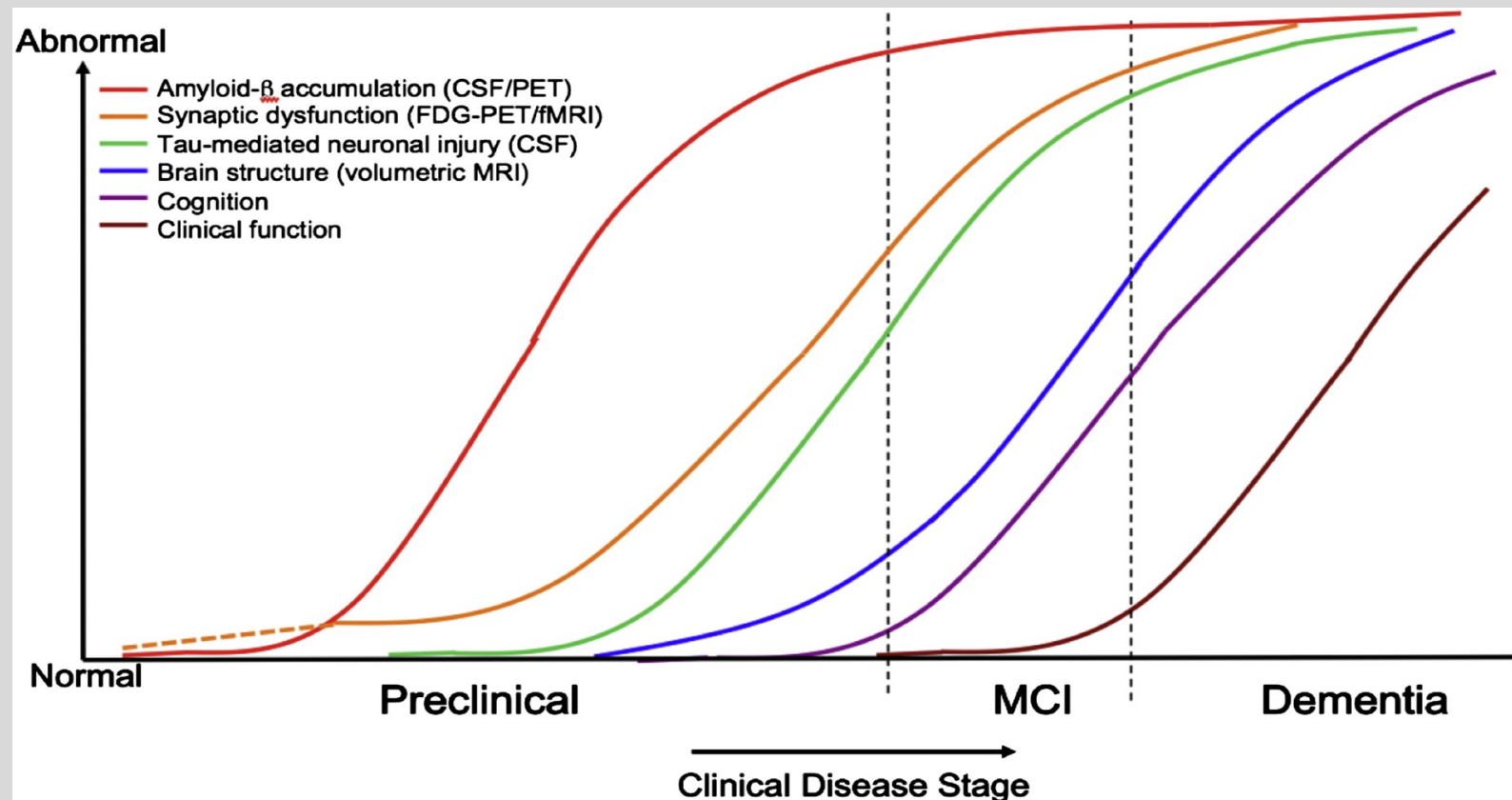
Νόσος	Διαφορές από MCI
Κατάθλιψη	Συχνά αναστρέψιμη, συνοδεύεται από αδιαφορία (απάθεια) και ανηδονία
Φαρμακευτικές παρενέργειες	Βελτίωση με διακοπή φαρμάκων (αντιχολινεργικά, ηρεμιστικά)
Σακχαρώδης Διαβήτης	Αγγειακή MCI, προβλήματα εκτελεστικών λειτουργιών
Υποθυρεοειδισμός	Βελτίωση με θεραπεία
Έλλειψη B12	Βελτίωση με συμπληρώματα

Είδη ΗΝΔ

MCI: Mild Cognitive Impairment; AD: Alzheimer's disease; VCI: vascular cognitive impairment; FTD: frontotemporal dementia; DLB: dementia with Lewy bodies.

Πρόδρομο και προκλινικό στάδιο της Άνοιας τύπου Alzheimer

Παράγοντες Κινδύνου για εξέλιξη σε Άνοια

Factors predicting more rapid progression to dementia

Amnestic subtype

Multidomain impairment

Worse cognitive impairment

Significant cerebral white matter hypersignal intensity in MRI

APOE4 carrier

Abnormal A β -42 on PET or CSF analysis

Abnormal tau on PET or CSF analysis

Significant atrophy

- Focal hippocampal
- Global cerebral atrophy/ventricular enlargement

Evidence of a personal trajectory of decline

Depression

Frailty

Delirium

Poor glycemic control

Πρόληψη της ΗΝΔ

Primary prevention

Reducing cardiovascular risk factors

- Hypertension
- Obesity

Treating depression

Treating sensory impairment

Minimizing anticholinergics

Mediterranean diet

Smoking cessation

Reductions in alcohol

Promotion of social, physical and intellectual activity

Secondary prevention

Multidomain interventions

- Diet
- Lifestyle
- Cognitive training

More frequent follow-up in high-risk patients

Μύθοι για την ΗΝΔ

- Η MCI είναι το πρώτο στάδιο της άνοιας και οδηγεί πάντα σε Alzheimer
  - Αλήθεια: Αν και η ΗΝΔ αυξάνει τον κίνδυνο άνοιας, δεν εξελίσσονται όλοι οι ασθενείς σε Alzheimer ή άλλη μορφή άνοιας.
  - Κάποιοι παραμένουν σταθεροί για χρόνια, ενώ άλλοι μπορεί να βελτιωθούν, ειδικά αν η ΗΝΔ οφείλεται σε αναστρέψιμες αιτίες (π.χ. κατάθλιψη).
  - Έρευνες δείχνουν ότι περίπου 30-50% των ατόμων με ΗΝΔ δεν θα αναπτύξουν ποτέ άνοια.
- Η MCI είναι μια φυσιολογική συνέπεια της γήρανσης
  - Αλήθεια: Η φυσιολογική γήρανση συνοδεύεται από ήπιες νοητικές αλλαγές, αλλά η MCI είναι κάτι διαφορετικό.
  - Στην ΗΝΔ, η γνωστική έκπτωση είναι σημαντικότερη από τη φυσιολογική γήρανση, αλλά όχι τόσο σοβαρή ώστε να επηρεάζει σημαντικά την καθημερινότητα.

Μύθοι για την ΗΝΔ

- Η ΗΝΔ επηρεάζει μόνο τη μνήμη
  - Αλήθεια: Αν και η απώλεια μνήμης είναι το πιο γνωστό σύμπτωμα, η ΗΝΔ μπορεί να επηρεάσει και άλλες γνωστικές λειτουργίες
  - Υπάρχουν διάφοροι τύποι ΗΝΔ
- Αν έχεις ΗΝΔ, δεν μπορείς να κάνεις τίποτα για να αποτρέψεις την άνοια
  - Αλήθεια: Αν και δεν υπάρχει θεραπεία για την ΗΝΔ, υπάρχουν τρόποι να επιβραδυνθεί η εξέλιξή της ή ακόμα και να βελτιωθεί η κατάσταση.
  - Υγιεινός τρόπος ζωής (μεσογειακή διατροφή, άσκηση, κοινωνική δραστηριότητα)
  - Γνωστική εξάσκηση (παζλ, ανάγνωση, μάθηση νέων δεξιοτήτων)
  - Έλεγχος παραγόντων κινδύνου (υπέρταση, διαβήτης, παχυσαρκία)
  - Μελέτες δείχνουν ότι παρεμβάσεις στον τρόπο ζωής μπορούν να μειώσουν τον κίνδυνο εξέλιξης της MCI σε άνοια έως και 30%!

Νοητικές Λειτουργίες και Τρίτη ηλικία

- **Μη** αναμενόμενες για την ηλικία αλλαγές στη νοητική λειτουργία
- Συνήθως γίνονται αντιληπτές από τον περίγυρο
- Επηρεάζουν τη λειτουργικότητα και την ανεξαρτησία του ατόμου
- Πολλαπλής αιτιολογίας
- Συχνότερη μορφή άνοιας: Alzheimer

Μύθοι για την Άνοια

Μύθος πρώτος: «Η άνοια είναι φυσιολογικό κομμάτι της γήρανσης»

Πραγματικότητα: Παρόλο που η μνήμη μπορεί να εξασθενεί με την ηλικία, η άνοια δεν είναι φυσιολογική διαδικασία της γήρανσης. Είναι μια ασθένεια που επηρεάζει τη λειτουργία του εγκεφάλου και μπορεί να επηρεάσει άτομα ακόμα και από τη μέση ηλικία.

Μύθοι για την Άνοια

Μύθος δεύτερος: «Μόνο οι ηλικιωμένοι παθαίνουν άνοια»

Πραγματικότητα: Αν και η άνοια εμφανίζεται συχνότερα σε άτομα άνω των 65 ετών, υπάρχει και η πρόιμη έναρξη άνοιας, η οποία μπορεί να εκδηλωθεί από τα 40 ή 50 έτη.

Μύθος τρίτος: «Η απώλεια μνήμης σημαίνει πάντα άνοια»

Πραγματικότητα: Η απώλεια μνήμης μπορεί να οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως άγχος, κατάθλιψη, έλλειψη ύπνου ή παρενέργειες φαρμάκων. Η άνοια έχει και άλλες επιπτώσεις, όπως σύγχυση, αλλαγές στη συμπεριφορά, δυσκολία στην ομιλία και έκπτωση στην καθημερινή λειτουργικότητα.

Ορισμοί Άνοιας

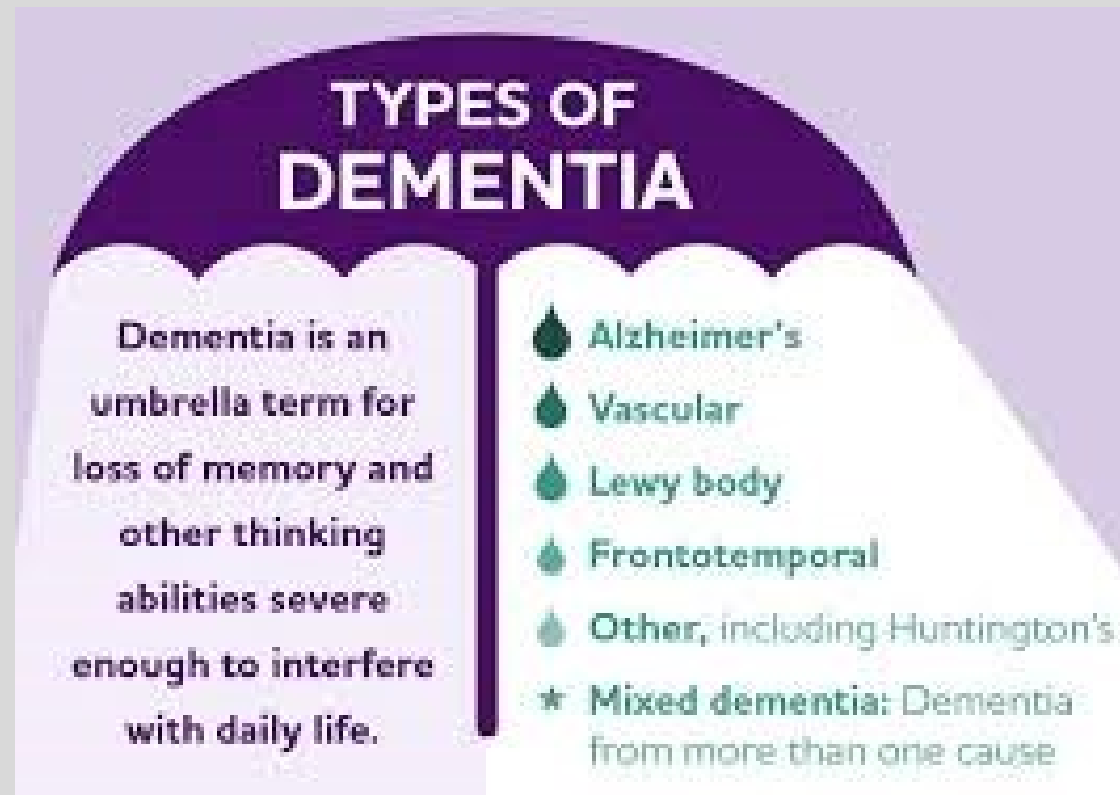
Τι να κρατήσουμε;

άνοια =

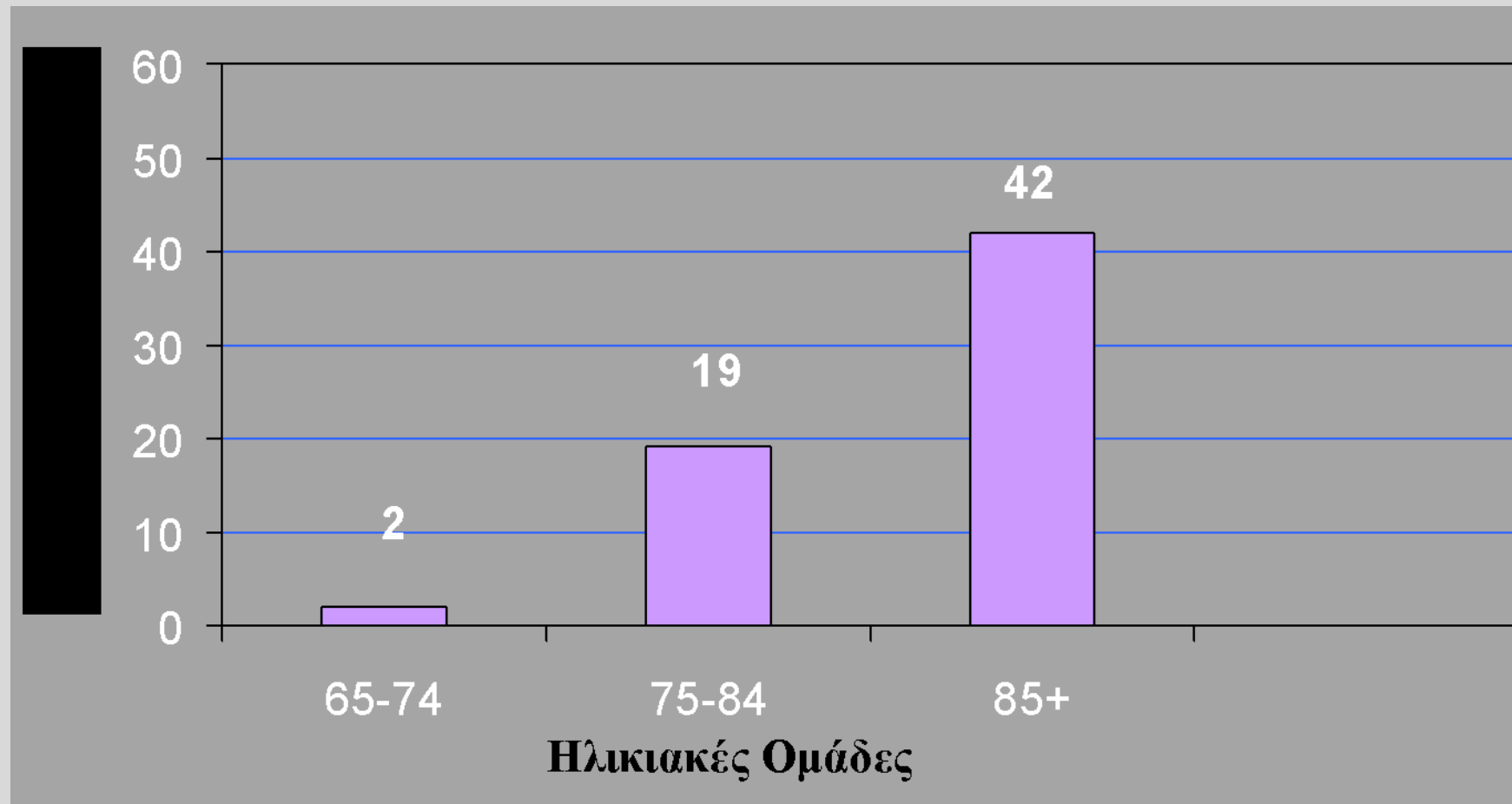
- στερητικό A + νους: απώλεια νοητικών ικανοτήτων
  - Μνήμη
  - Λόγος
  - Αφηρημένη σκέψη
  - Αντίληψη
  - Κρίση
  - Αλλαγής προσωπικότητας
- Διαταραχή κοινωνικής ή επαγγελματικής λειτουργικότητας. (από πρότερο επίπεδο)

Μύθοι για την Άνοια

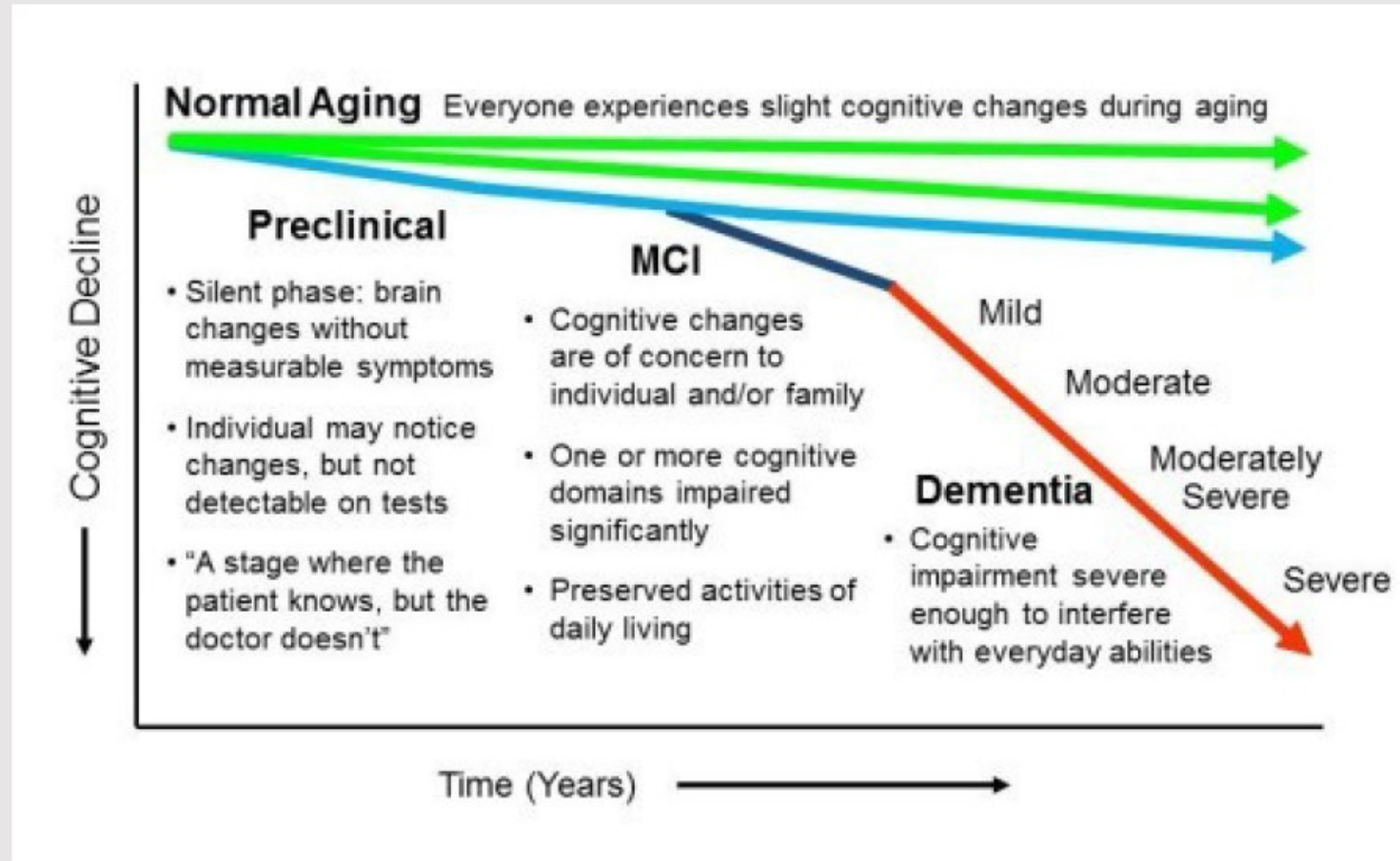
Επιδημιολογία - Επιπολασμός

Hebert, L.E., et al. *Alzheimer's Disease in the U.S. Population: Prevalence Estimates Using the 2000 Census*. Arch. Neurol., Vol. 60, Aug. 2003, 1119-1122.

Νοητικές Λειτουργίες και Τρίτη ηλικία

Υποκειμενική
Νοητική
Έκπτωση

Νοητικές Λειτουργίες και Τρίτη ηλικία

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΠΤΩΣΗ (ΥΓΕ)

1. Υποκειμενική, εμμένουσα έκπτωση στη γνωστική ικανότητα συγκριτικά με την προηγούμενη φυσιολογική κατάσταση, η οποία δεν σχετίζεται με κάποιο οξύ συμβάν και
2. Φυσιολογική απόδοση ως προς την ηλικία, το φύλο και την εκπαίδευση σε σταθμισμένες γνωστικές δοκιμασίες που χρησιμοποιούνται στην κατηγοριοποίηση σε ήπια γνωστική διαταραχή ή πρόδρομη νόσο Alzheimer

Κριτήρια αποκλεισμού:

- Ήπια γνωστική διαταραχή, πρόδρομη νόσος Alzheimer ή άνοια
- Τα ελλείμματα μπορούν να εξηγηθούν από ψυχιατρική* ή νευρολογική νόσο (εκτός της νόσου Alzheimer), παθολογική διαταραχή, χρήση φαρμάκων ή ουσιών

* Μεμονωμένα συμπτώματα κατάθλιψης ή άγχους που δεν φτάνουν τον ουδό διαταραχής δεν θεωρούνται κριτήριο αποκλεισμού

Άνοια τύπου Αλτσχάιμερ

Κλινική Εικόνα

- Μνήμη
  - πρόσφατη
- Οπτικοχωρικές ικανότητες
  - προσανατολισμός
- Λόγος
  - Αντίληψη – Κατανόηση
  - Έκφραση
- Μαθηματικές ικανότητες
  - λογαριασμοί, ρέστα κλπ

Άνοια τύπου Αλτσχάιμερ

Κλινική Εικόνα

- Διαταραχές συμπεριφοράς – Νευροψυχιατρικά συμπτώματα
  - Ύπνος – Όρεξη
  - Κατάθλιψη – Ιδίως απάθεια, λιγότερο μελαγχολία
  - Επιθετικότητα
  - Παραληρήματα – ιδίως παρανοϊκά
  - Ψευδαισθήσεις – ιδίως οπτικές [Ψυχιατρικές παθήσεις ακουστικές]

Πότε ξεκινά η παθολογική διεργασία στη ΝΑ

Biomarker Changes in Alzheimer Disease: Is There an Order?

Alzheimer disease (AD)-related biomarker and brain structural changes occur long before symptom onset

However, the sequence of these changes in relation to age remains unclear

Study question

What is the sequence of AD-biomarker changes in cognitively normal individuals?

Cognitively normal individuals across the whole adult life span (N = 3,284)

Age: 18–101 years

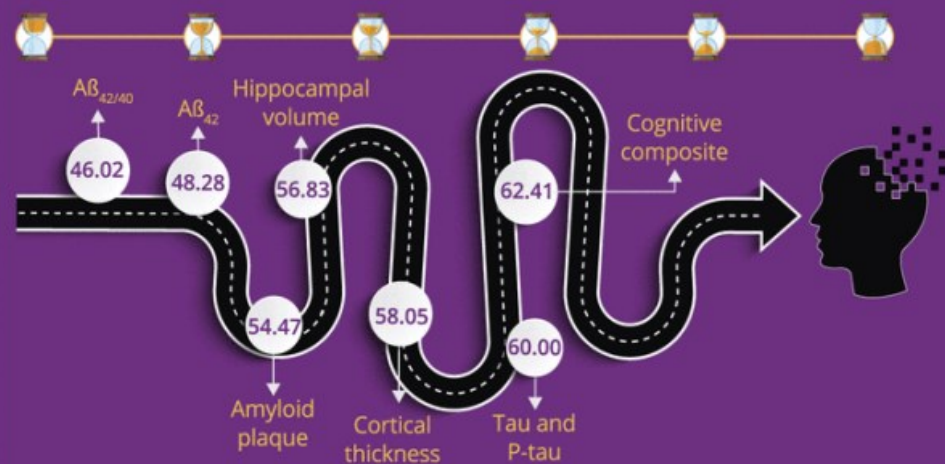
Cross-sectional data from 8 ongoing biomarker studies

- CSF A $\beta_{42,40}$
- CSF total tau (Tau)
- Phosphorylated tau (P-tau)
- Hippocampal volume
- Cortical thickness
- Amyloid plaque
- Cognitive composite

Change-points

Age at which each biomarker and brain structural change accelerated

Timeline of change-points

Changes in amyloid occur much earlier before cognitive decline but neuronal injury and neurodegeneration occur close to the time of cognitive decline

Ανοια τύπου Αλτσχάιμερ

Πρόγνωση

- Προσδοκώμενη επιβίωση
  - 6-9 έτη [αλλά εύρος 4-20]
- Στάδια Νόσου
  - Αρχικό **MMSE >20** [2-3 έτη]
  - Μέσο **MMSE 20-10** [2-3 έτη]
  - Προχωρημένο **MMSE 10-0** [2-3 έτη]
- Αιτίες θανάτου
  - Λοιμώξεις
  - Καρδιαγγειακές νόσοι

Άνοια τύπου Αλτσχάιμερ

Η νόσος Alzheimer εκδηλώνεται και εξελίσσεται με ποικίλους τρόπους. Τα συμπτώματα μπορεί να γίνουν καλύτερα κατανοητά στο πλαίσιο των τριών σταδίων εξέλιξης της (ήπια, μέτρια και σοβαρή νόσος).

Όμως, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η εξέλιξη της νόσου δεν είναι ίδια για όλους, αντιθέτως διαφέρει από άτομο σε άτομο.

Έπια Νόσος

- Απώλεια πρόσφατης μνήμης
- Δυσκολία στο να βρει ονόματα και λέξεις
- Δυσκολία στη λήψη αποφάσεων
- Έλλειψη ανάληψης πρωτοβουλιών/ έλλειψη ενδιαφέροντος για δραστηριότητες που μέχρι τότε ήταν επιθυμητές
- Συμπτώματα κατάθλιψης ή/και εκνευρισμό

Άνοια τύπου Αλτσχάιμερ

Μέσης βαρύτητας Νόσος:

Σε αυτό το στάδιο το άτομο αντιμετωπίζει πιο σοβαρές δυσκολίες και πλέον έχει απωλέσει πλήρως την αυτονομία του. Σε αυτό το στάδιο, κάποιος με άνοια:

- Ξεχνάει συστηματικά
- Δυσκολεύεται σημαντικά να εκφραστεί (ψάχνει λέξεις ή χρησιμοποιεί λάθος λέξεις)
- Έχει δυσκολίες στον προσανατολισμό (στη γειτονιά ή και μέσα στο σπίτι)
- Δεν μπορεί να μαγειρέψει, ή να καθαρίσει ή να κάνει ψώνια
- Χρειάζεται βοήθεια με την προσωπική υγιεινή
- Πιθανόν να εμφανίζει ακατάλληλες συμπεριφορές
- Πιθανόν να έχει ψευδαισθήσεις ή παραισθήσεις

Άνοια τύπου Αλτσχάιμερ

Προχωρημένη Νόσος (Σοβαρή Νόσος)

Σε αυτό το στάδιο, το άτομο είναι απόλυτα εξαρτημένο. οι διαταραχές της μνήμης είναι σοβαρές ενώ πλέον είναι εμφανείς και οι σωματικές συνέπειες της νόσου. Το άτομο με σοβαρή Νόσο Alzheimer:

- Αδυνατεί να αυτοεξυπηρετηθεί
- Δεν αναγνωρίζει πάντα τους συγγενείς/φίλους, κλπ
- Δυσκολεύεται να κατανοήσει γεγονότα
- Πιθανόν να έχει δυσκολία στο περπάτημα
- Πιθανόν να έχει ακράτεια ούρων και κοπράνων
- Μπορεί να είναι καθηλωμένο σε αναπηρικό αμαξίδιο ή στο κρεβάτι.

Αγγειακή Άνοια

Κριτήρια:

- Άνοια
- Ενδείξεις εγκεφαλικών αγγειακών βλαβών από το ιστορικό, την εξέταση ή την απεικόνιση
- Αιτιώδης σχέση ανάμεσα στην αγγειακή βλάβη και την άνοια
  - Χρονική συσχέτιση (3 μήνες)
  - Σταδιακή – βήμα/βήμα – κλιμακωτή χειροτέρευση νοητικών λειτουργιών σχετιζόμενη με αγγειακά συμβάντα
  - Απεικόνιση βλαβών σε περιοχές σημαντικές για ανώτερες νοητικές λειτουργίες

Αγγειακή Άνοια

Η κλινική εικόνα στην Αγγειακή Άνοια παρουσιάζει μεγάλη ετερογένεια και ποικίλλει ανάλογα με την εντόπιση και την έκταση των αγγειακών βλαβών. Μπορεί να έχουμε Αγγειακή Άνοια:

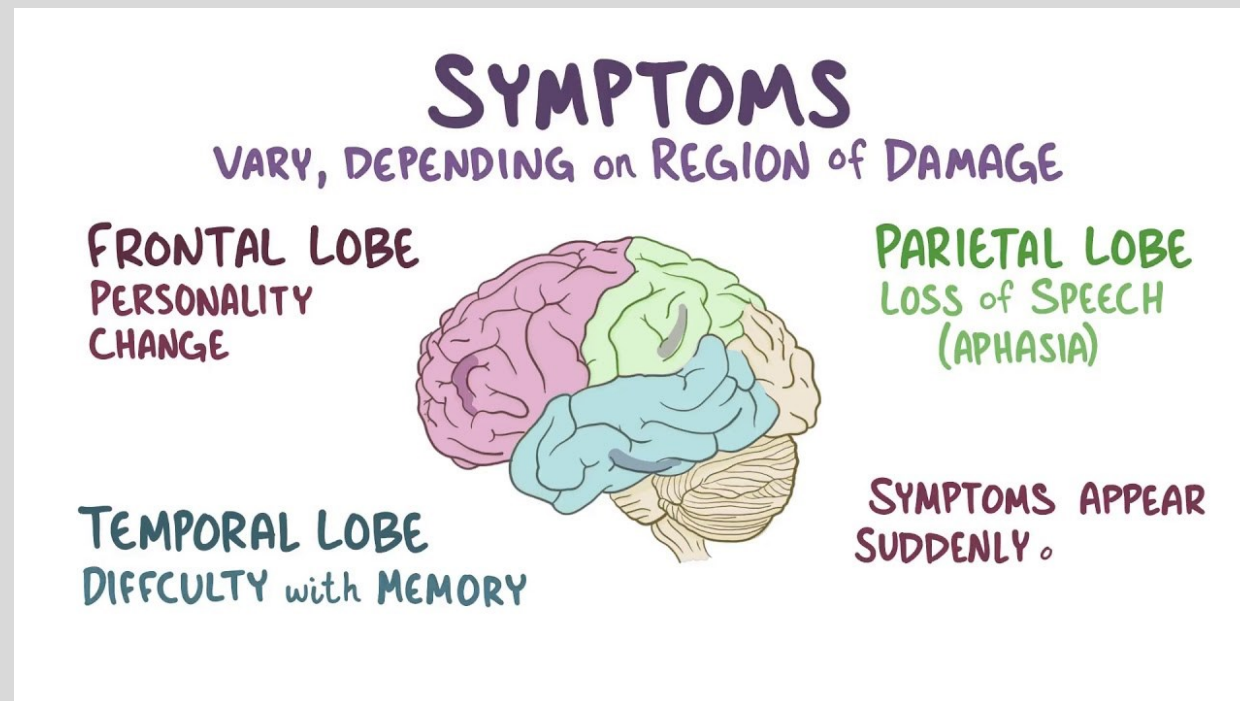
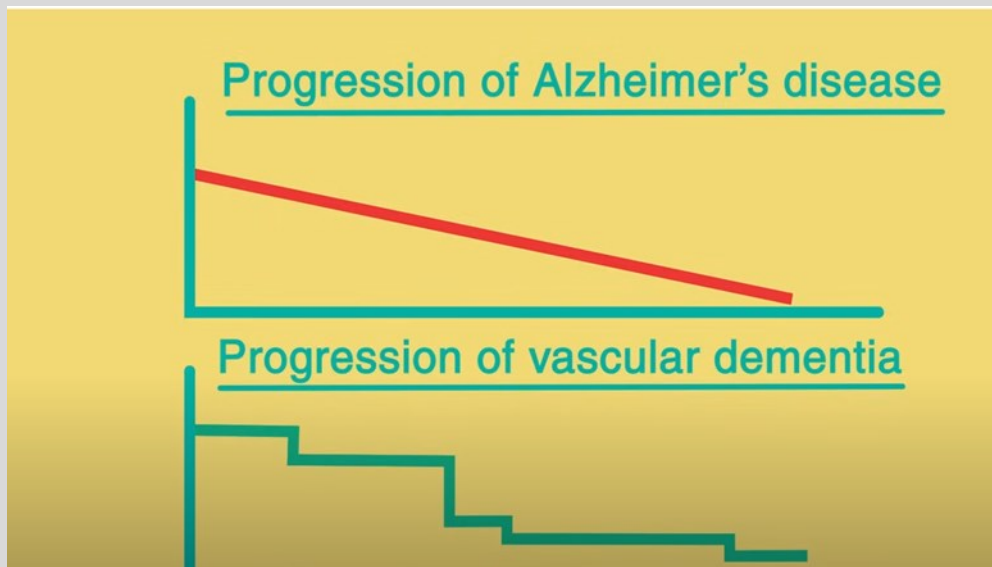
1. μετά από προσβολή μικρών περιοχών του εγκεφάλου αλλά με στρατηγική ως προς τη νοητική λειτουργία σημασία τους,
2. σε μικροαγγειοπάθεια (δηλαδή σε νόσο των μικρών αγγείων),
3. σε νόσο των μεγάλων αγγείων,
4. σε υποαιμάτωση

Τα συμπτώματα είναι πιθανόν να ποικίλλουν ανάλογα με τη θέση των αγγειακών βλαβών. Μπορεί να περιλαμβάνουν διαταραχές μνήμης, λόγου και επιτελικών ικανοτήτων, καθώς είναι συχνή η εμφάνιση εγκεφαλικών επεισοδίων στις κροταφικές, βρεγματικές και μετωπιαίες περιοχές του εγκεφάλου.

Αγγειακή Άνοια

Πρόγνωση

Ποικίλλει – ανάλογα με το εάν επιπρόσθετα ΑΕΕ ή όχι

Άνοια με Σωματία Lewy

- Συγγενεύει με τη νόσο Parkinson: Περίπου 30% των ατόμων με νόσο Parkinson αναπτύσσουν τελικά Άνοια (τη λεγόμενη Άνοια της Parkinson), ενώ ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της Άνοιας με Σωματία Lewy είναι η εμφάνιση συμπτωμάτων παρκινσονισμού (συμπτωμάτων παρόμοιων με της Parkinson).
- Άνοια τύπου Alzheimer → πλάκες αμυλοειδούς και νευροϊνιδιακά συμπλέγματα
- Νόσος του Πάρκινσον → σωματία Lewy στη μέλανα ουσία καθώς και απώλεια των κυττάρων της μέλαινας ουσίας
- Άνοια με Σωματία Lewy → σωματία Lewy σε πολλές περιοχές του εγκεφάλου και συχνά και στο νεοφλοιό. Όμως 80-90% των ασθενών με ΑΣΛ έχουν και πλάκες αμυλοειδούς, ενώ σπανιότερα έχουν και νευροϊνιδιακά συμπλέγματα πρωτεΐνης ταυ.

Άνοια με Σωματίδια Lewy

2^η σε συχνότητα άνοια – 12-30% των ανοιών

Βασικά κριτήρια (άνοια + ...):

- Εξωπυραμιδικά – **Παρκινσονισμός** (συμμετρική δυσκαμψία, βραδυκινησία, ασυνήθης ο τρόμος ηρεμίας)
- Επαναλαμβανόμενες, λεπτομερείς, ζωντανές οπτικές **ψευδαισθήσεις** (άνθρωποι, ζώα, κλπ)
- **Διακυμάνσεις** νοητικές με σκαμπανευάσματα προσοχής και εγρήγορσης

Μετωποκροταφική Άνοια

- Είναι όρος ομπρέλα που περιλαμβάνει διάφορους υποτύπους
- Εκφυλιστικά νοσήματα που προσβάλλουν μετωπιαίους και κροταφικούς λοβούς
- Ηλικία έναρξης: 45-65 ετών
- Το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι η εμφανής μεταβολή στην κοινωνική συμπεριφορά και την προσωπικότητα (που μερικές φορές εμφανίζεται χρόνια πριν τη διάγνωση), διαταραχές του λόγου ή και τα δύο
- Η FTD είναι συχνή αιτία προγεροντικής άνοιας και είναι η τρίτη πιο συχνή αιτία εκφυλιστικής άνοιας, ευθύνεται για το 3-16% όλων των ανοιών, μετά τη Νόσο Alzheimer (AD) και την άνοια με σωμάτια Lewy.

Μετωποκροταφική Άνοια

Παθολογοανατομικά, στη ΜΚΑ διαπιστώνονται συνήθως 2 τύποι βλαβών:

- τύπου πρωτεΐνης τ (50% των ασθενών με ΜΚΑ. Σε αντίθεση με τη νόσο Alzheimer που τα έγκλειστα πρωτεΐνης τ είναι κυρίως ενδονευρωνικά, στη ΜΚΑ είναι κυρίως στα κύτταρα της γλοίας)
- τύπου TDP-43 (50% των ασθενών με ΜΚΑ).

Μετωποκροταφική Άνοια

Γνωστικά προβλήματα

- Σύνδρομο γνωστικής δυσλειτουργίας (σχεδιασμός και οργάνωση εργασιών)
- Διαταραχή Μνήμης Εργασίας
- Μνήμη: ήπιες δυσκολίες και σημαντικά μικρότερες από τις επιτελικές (αντίστροφο από Alzheimer)
- Απουσία αντιληπτικών και χωρικών διαταραχών
- Μορφές Μετωποκορταφικής με διαταραχές λόγου

Μη γνωστικά, συμπεριφορικά προβλήματα

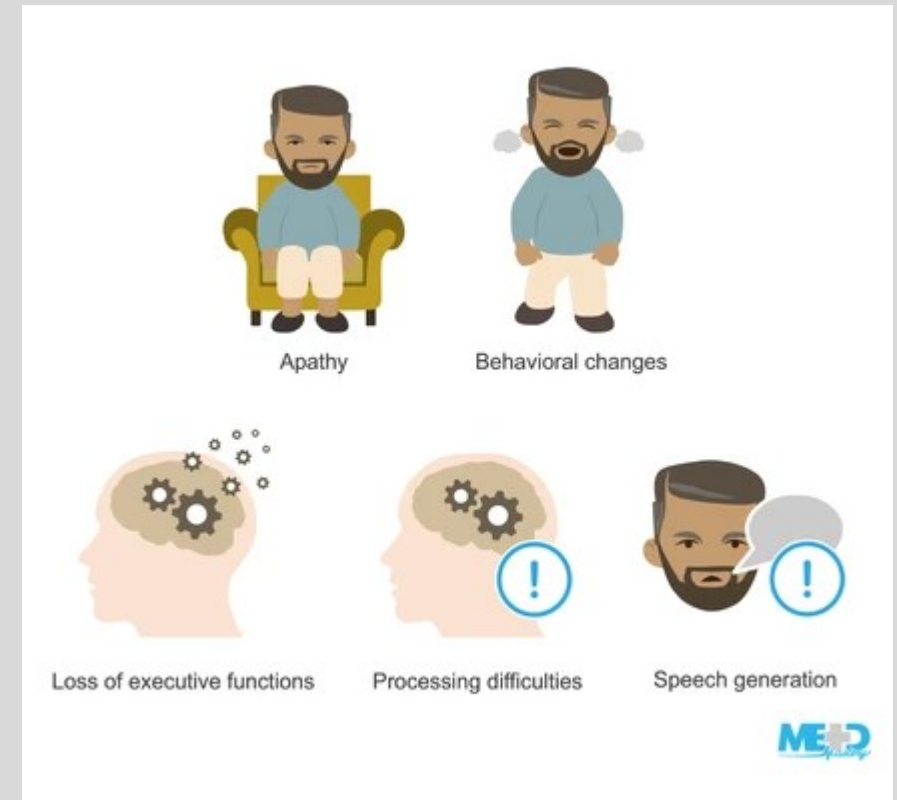
- Συμπεριφορικό δυσλειτουργικό σύνδρομο
- Άρση αναστολών- Παρορμητικότητα
- Διαταραχές στην κοινωνική συμπεριφορά
- Απάθεια
- Στερεοτυπική συμπεριφορά
- Λαιμαργία
- Αργότερα, στην πορεία της νόσου πιθανή αλόγιστη χρήση στόματος

Μετωποκροταφική Άνοια

Τύποι:

1. Συμπεριφορική
2. Πρωτοπαθής Προϊούσα Αφασία
  - Προοδευτική Μη Ρέουσα Αφασία
  - Σημασιολογική Άνοια

Μετωποκροταφική Άνοια

Συμπεριφορική

- Σαν κατάθλιψη:

Απάθεια, αβουλία, έλλειψη ενδιαφέροντος, κοινωνική απόσυρση

- Σα μανία:

Άρση αναστολών, μη σεβασμός κοινωνικών κανόνων, παρορμητικότητα, υπερσεξουαλικότητα κλπ.

- Σαν ιδεοψυχαναγκαστική:

Στερεότυπη, άκαμπτη, ψυχαναγκαστική συμπεριφορά, τελετουργίες, κωλύματα

Αλλαγή προηγούμενων συνηθειών – προτιμήσεων

Μετωποκροταφική Άνοια

Πρωτοπαθής Προϊούσα Αφασία

- Προϊούσα μη ρέουσα αφασία

Δυσκολία έκφρασης λόγου – φυσιολογική κατανόηση

Μη ρέων λόγος

Λογοπενία

Αργή, κοπιώδης ομιλία

- Σημασιολογική άνοια

Ρέων λόγος – δυσκολία κατανόησης

Απώλεια νοήματος λέξεων

Μετωποκροταφική Άνοια

Θεραπεία

- Νοητική δυσλειτουργία
Δεν υπάρχει αιτιολογική θεραπεία
- Διαταραχές συμπεριφοράς
Αντικαταθλιπτικά – συνήθως SSRIs ή SNRIs
Άτυπα νευροληπτικά
Υπναγωγά

Μορφές Άνοιας

A CARLAT PSYCHIATRY REFERENCE TABLE

Differentiating Among the Most Common Types of Dementia		
	Symptoms (most characteristic symptoms in bold)	Neuropathology
Alzheimer's dementia	Short-term memory loss Difficulty learning new information Impaired executive function	Amyloid plaques and neurofibrillary tangles
Dementia with Lewy bodies	Visual hallucinations Fluctuation in cognition REM sleep behavior disorder Neuroleptic sensitivity Parkinsonism	Intracellular deposits of misfolded alpha-synuclein (Lewy bodies)
Frontotemporal dementia	Disinhibition, apathy, compulsive behavior (behavioral variant) Gradual language dysfunction (primary progressive aphasia)	Atrophy of frontal and temporal regions of the brain Hyperphosphorylated tau protein
Vascular dementia	Impaired executive function and complex attention Symptoms vary depending on location	Large and small vessel disease Chronic progressive white matter disease Prior infarcts

From the Article:
"How to Distinguish the Dementias"
by Jose Ribas Roca, MD

The Carlat Geriatric Psychiatry Report, Volume 1, Number 1, January/February/March 2022
www.thecarlatreport.com

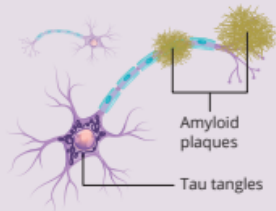
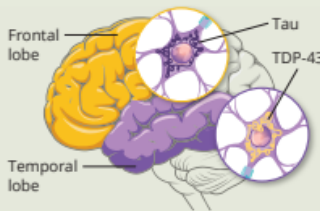
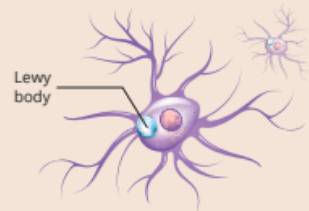
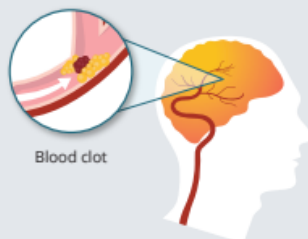
Μορφές Άνοιας

Understanding Different Types of Dementia

As we age, it's normal to lose some neurons in the brain. People living with dementia, however, experience far greater loss. Many neurons stop working, lose connections with other brain cells, and eventually die. At first, symptoms can be mild, but they get worse over time. Read on to learn more about four different types of dementia.

TYPES OF DEMENTIA

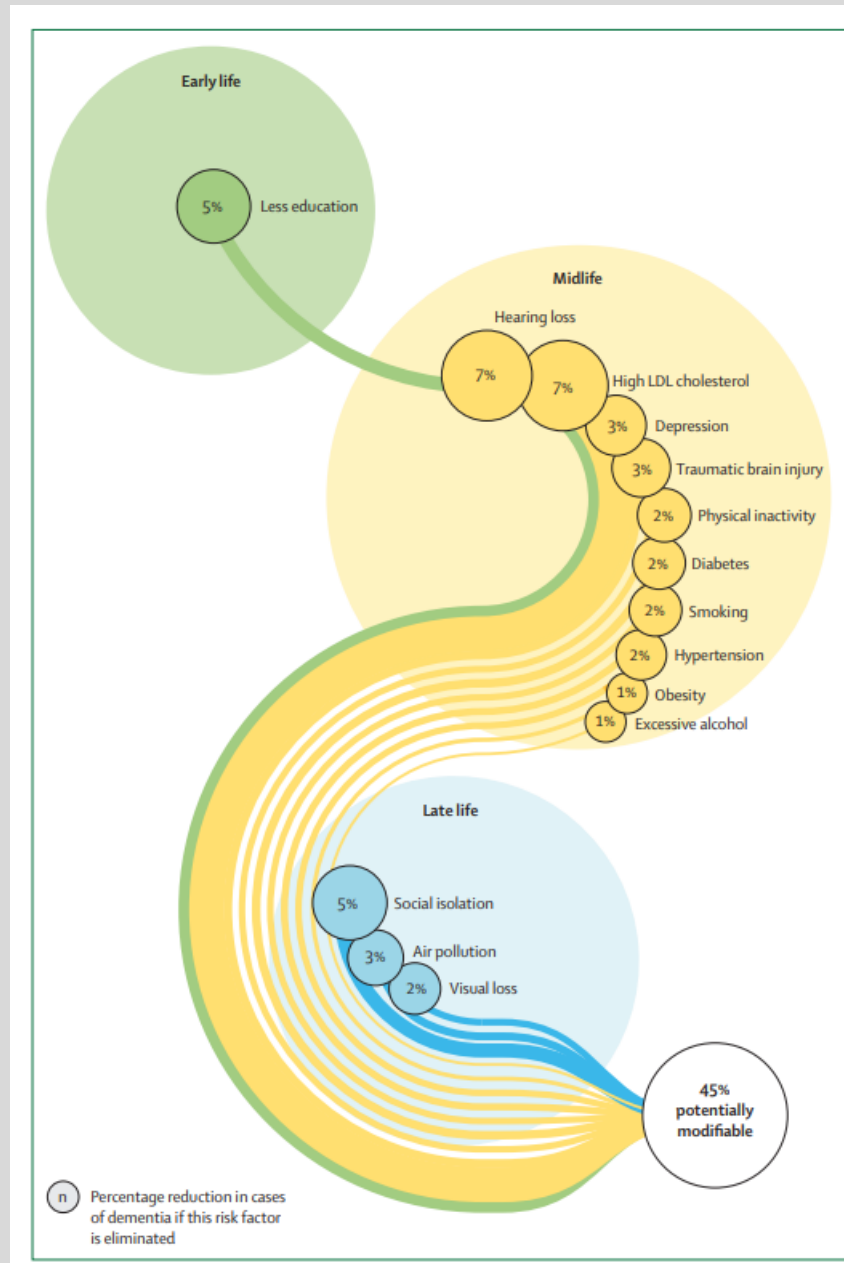
Alzheimer's Disease	Frontotemporal Dementia	Lewy Body Dementia	Vascular Dementia
What Is Happening in the Brain?*			
Abnormal deposits of proteins form amyloid plaques and tau tangles throughout the brain. 	Abnormal amounts or forms of tau and TDP-43 proteins accumulate inside neurons in the frontal and temporal lobes. 	Abnormal deposits of the alpha-synuclein protein, called "Lewy bodies," affect the brain's chemical messengers. 	Conditions, such as blood clots, disrupt blood flow in the brain.

*These changes are just one piece of a complex puzzle that scientists are studying to understand the underlying causes of these forms of dementia and others.

Μορφές Άνοιας

TYPES OF DEMENTIA			
Alzheimer's Disease	Frontotemporal Dementia	Lewy Body Dementia	Vascular Dementia
Symptoms			
Mild - Wandering and getting lost - Repeating questions Moderate - Problems recognizing friends and family - Impulsive behavior Severe - Cannot communicate	Behavioral and Emotional - Difficulty planning and organizing - Impulsive behaviors - Emotional flatness or excessive emotions Movement Problems - Shaky hands - Problems with balance and walking Language Problems - Difficulty making or understanding speech <i>There are several types of frontotemporal disorders, and symptoms can vary by type.</i>	Cognitive Decline - Inability to concentrate, pay attention, or stay alert - Disorganized or illogical ideas Movement Problems - Muscle rigidity - Loss of coordination - Reduced facial expression Sleep Disorders - Insomnia - Excessive daytime sleepiness Visual Hallucinations	- Forgetting current or past events - Misplacing items - Trouble following instructions or learning new information - Hallucinations or delusions - Poor judgment
Typical Age of Diagnosis			
Mid 60s and above, with some cases in mid-30s to 60s	Between 45 and 64	50 or older	Over 65
Diagnosis			
Symptoms can be similar among different types of dementia, and some people have more than one form of dementia, which can make an accurate diagnosis difficult. Symptoms can also vary from person to person. Doctors may ask for a medical history, complete a physical exam, and order neurological and laboratory tests to help diagnose dementia.			
Treatment			
There is currently no cure for these types of dementia, but some treatments are available. Speak with your doctor to find out what might work best for you.			

Παράγοντες αναστρέψιμοι

Dementia prevention, intervention, and care: 2024 report of the *Lancet* standing Commission Livingston, Gill et al. The Lancet, Volume 404, Issue 10452, 572 - 628

FACTORS LINKED TO DEMENTIA RISK

EARLY LIFE

Quality of education

Hearing impairment

High cholesterol

MID-LIFE

Depression

Traumatic brain injury

Physical inactivity

Uncorrected visual impairment

LATER LIFE

Diabetes

Smoking

High blood pressure

Obesity

Excessive alcohol

Social isolation

Air pollution

Adapted from The Lancet standing commission on dementia prevention, intervention and care, 2024.

ALZHEIMER'S RESEARCH UK **FOR A CURE**

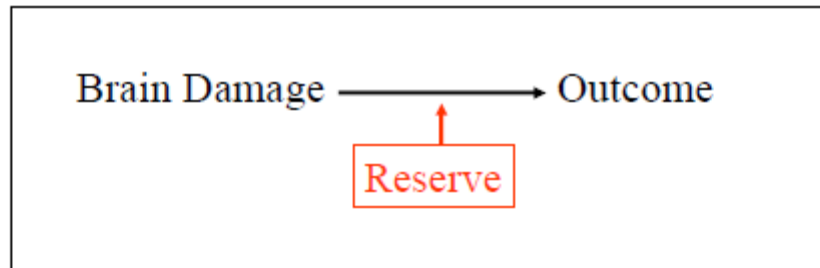
Registered charity numbers - 1077089 & SC042474

Νοητικό Απόθεμα

- Σε μία προοπτική μελέτη, ερευνητές βρήκαν ότι 10 γυναίκες συμμετέχουσες στη μελέτη, ενώ είχαν φυσιολογική νοητική λειτουργία, παράλληλα είχαν νευροπαθολογικά ευρήματα τυπικά προχωρημένης νόσου Alzheimer
- Οι ερευνητές λοιπόν υπέθεσαν ότι αυτές οι γυναίκες δεν εμφάνισαν κλινικά τη νόσο λόγω του μεγαλύτερου όγκου εγκεφάλου, κάτι που ίσως μπορούσε να αντισταθμίσει την ύπαρξη βλαβών
- Και άλλες μελέτες είχαν παρόμοια αποτελέσματα...
- Ο όρος εγκεφαλικό απόθεμα (brain reserve) δημιουργήθηκε για να εξηγήσει τα παραπάνω ευρήματα: ο όγκος του εγκεφάλου και ο αριθμός των συνάψεων μπορεί να εξηγεί τις διαφορές που παρατηρούνται ανάμεσα στην κλινική εικόνα και την εγκεφαλική παθολογία κάποιων ατόμων

Νοητικό Απόθεμα

What is reserve?

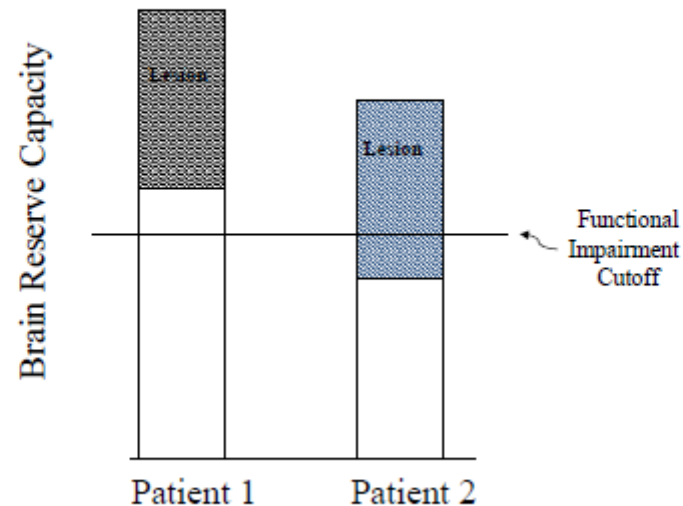
Reserve may explain the disjunction between the degree of brain damage and the clinical manifestation of that damage.

Το απόθεμα αποτελεί μία θεωρητική επιστημονική κατασκευή που πιστεύεται ότι διαμεσολαβεί και ρυθμίζει τη σχέση μεταξύ του βαθμού της εγκεφαλικής παθολογίας και της κλινικής έκφρασης της παθολογίας.

Larger brains can sustain more insult before clinical deficit emerges, because sufficient neural substrate remains to support normal function.

Παθητικό Νοητικό Απόθεμα ή Εγκεφαλικό Απόθεμα (Brain Reserve)

Passive, threshold model of reserve

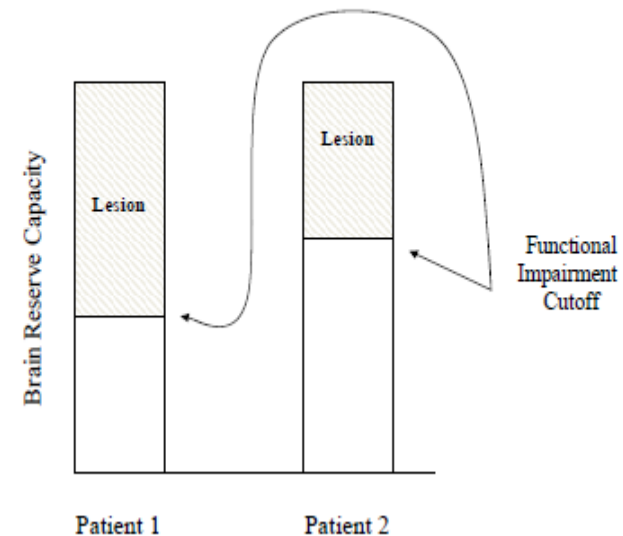
Satz, Neuropsychology 1993

- Δύο διαφορετικοί ασθενείς
- Ο ασθενής 1 έχει μεγαλύτερο όγκο εγκεφάλου και περισσότερες συνάψεις
- Και οι δύο έχουν ακριβώς την ίδια βλάβη
- Ο ασθενής 1 έχει καλή λειτουργικότητα, η βλάβη δεν τον έχει κάνει να πέσει «κάτω» από το όριο της λειτουργικής έκπτωσης
- Ο ασθενής 2 έχει πέσει κάτω από το όριο της «φυσιολογικής» λειτουργικότητας

Ενεργητικό Νοητικό Απόθεμα

- Εκτός από το εγκεφαλικό απόθεμα, υπάρχουν παράγοντες σχετικοί με τον τρόπο ζωής οι οποίοι συνεισφέρουν στη μη κλινική εμφάνιση της παθολογίας
- Δύο άτομα με ακριβώς τον ίδιο όγκο εγκεφάλου
- Και οι δύο έχουν φτάσει στο σημείο της λειτουργικής έκπτωσης
- Όμως ο ασθενής 1 έφτασε σε αυτό το σημείο μετά από μεγαλύτερη βλάβη σε σχέση με τον ασθενή 2

Cognitive reserve: an “active” model of reserve

Stern, JINS 2002

Cognitive Reserve refers to the ability to make flexible and efficient use of cognitive networks when performing tasks in the presence of brain pathology

Νοητικό Απόθεμα

- **Παθητικό Νοητικό Απόθεμα**

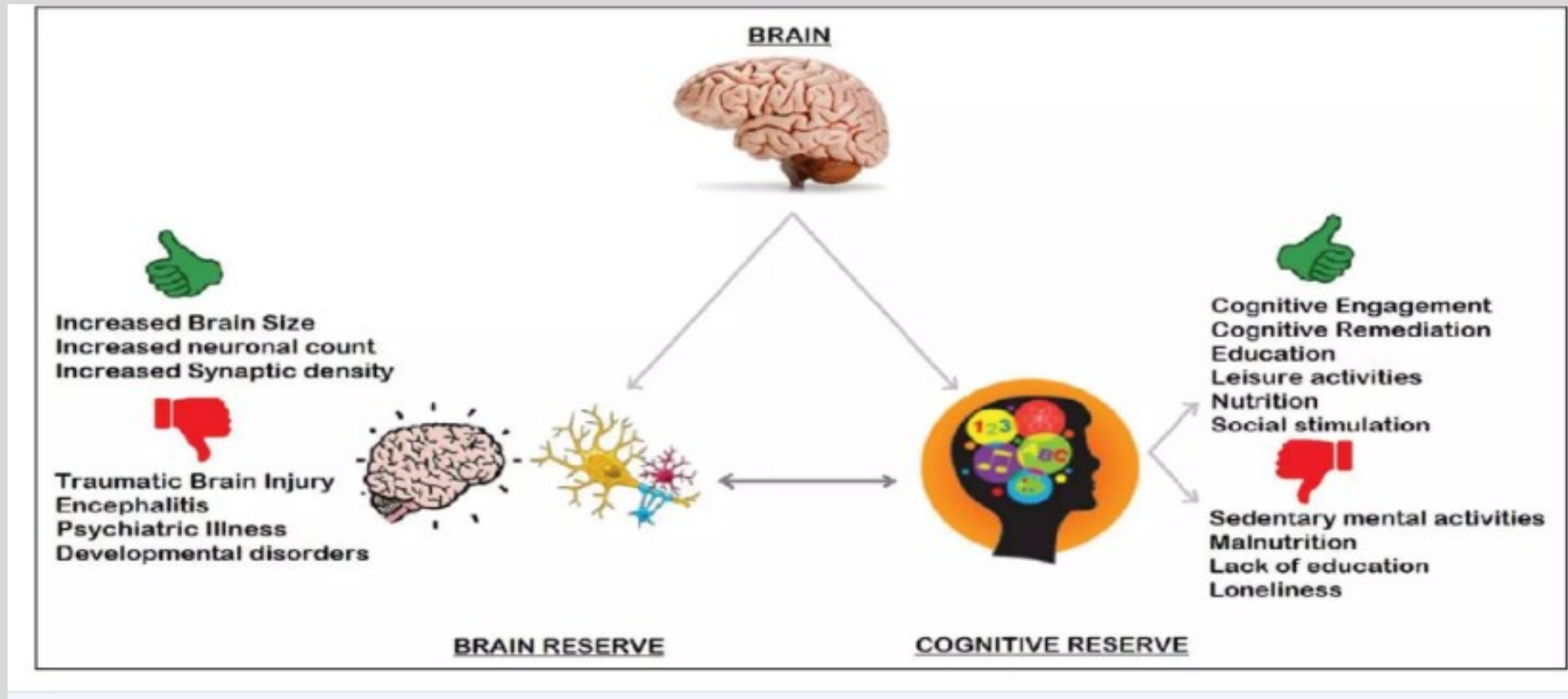
- Υψηλότερο κατώφλι για κλινική εκδήλωση νόσου
  - “hardware” (μέγεθος εγκεφάλου, αριθμός νευρώνων, συνάψεων κλπ)

- **Ενεργητικό Νοητικό Απόθεμα**

- Πιο αποδοτική χρήση ήδη υφιστάμενων νευρωνικών δικτύων
- Πιο αποδοτική στρατολόγηση / χρήση εναλλακτικών νευρωνικών δικτύων
  - “software” (ίδιος αριθμός νευρώνων, συνάψεων αλλά οργανωμένοι / χρησιμοποιούμενοι με πιο λειτουργικό - αποδοτικό τρόπο)

Still, both brain reserve and Cognitive Reserve can make independent contributions to understanding individual differences in clinical resilience to brain pathology.

Παράγοντες που επηρεάζουν το νοητικό απόθεμα

Νευροψυχιατρικά Συμπτώματα της Άνοιας

Ορίζονται ως σημεία και συμπτώματα διαταραγμένης αντίληψης, περιεχομένου σκέψης, διάθεσης ή συμπεριφοράς, που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της άνοιας.

Περιλαμβάνουν ομάδες συμπτωμάτων:

- Ψυχωτικού χαρακτήρα (ψευδαισθήσεις και παραισθήσεις)
- Διέγερση (πχ. εύκολη αναστάτωση, επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις, διαπληκτισμοί, αποθησαύριση, βηματισμός, παρεκκλίνουσα εκφορά λόγου, εναντίωση στη φροντίδας) και Επιθετικότητα (ενέργειες που θεωρούνται απειλητικές για τους άλλους)
- Κατάθλιψη, άγχος, απάθεια
- Άρση αναστολών (κοινωνικά ανάρμοστες συμπεριφορές)
- Κινητικές διαταραχές (περιπλάνηση και «ψαχούλεμα»)
- Αλλαγές όρεξης και ύπνου

Συνέπειες νευροψυχιατρικών συμπτωμάτων

Για τον ασθενή

- Περισσότερες νοσηλείες
- Αυξημένη πιθανότητα ένταξης σε Μονάδα Φροντίδας Ηλικιωμένων
- Ταχύτερη εξέλιξη της νόσου
- Συγκεκριμένα η παρουσία παραληρηματικών ιδεών ή ψευδαισθήσεων σηματοδοτεί συνήθως χειρότερη εξέλιξη συμπεριλαμβανομένων ταχύτερης νοητικής έκπτωσης, ταχύτερης λειτουργικής έκπτωσης, αυξημένης πιθανότητας ιδρυματοποίησης και αυξημένης θνησιμότητας

Συνέπειες νευροψυχιατρικών συμπτωμάτων

Για την οικογένεια

- Μειωμένη ποιότητα ζωής
- Κακή υγεία (καταπόνηση, έντονο άγχος, κατάθλιψη)
- Απώλειας εισοδήματος.
- Πιο δύσκολα: η περιπλάνηση, τα ψυχωσικά συμπτώματα και η άρνηση φροντίδας

Αντιμετώπιση νευροψυχιατρικών συμπτωμάτων

- Μη φαρμακευτική (συμπεριφορικές, περιβαλλοντικές και υποστηρικτικές παρεμβάσεις στους φροντιστές)
- Φαρμακευτική

Μη φαρμακευτική < Φαρμακευτική

Γιατί;

- Έλλειμμα εκπαίδευσης
- Απουσία σαφών κατευθυντήριων οδηγιών για την εφαρμογή μη φαρμακευτικών
- Χρόνος
- Αντίληψη ότι οι μη φαρμακευτικές μέθοδοι είναι αναποτελεσματικές, παρόλο που τα υφιστάμενα δεδομένα δείχνουν ότι είναι τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικές και ασφαλέστερες από τα διαθέσιμα φάρμακα

Προσέγγιση και Αξιολόγηση Νευροψυχιατρικών Συμπτωμάτων στην Άνοια

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΥΡΟΨΥΧΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΑ	
D	Detect - Ανιχνεύστε, Περιγράψτε
I	Investigate - Διερευνήστε
C	Create - Δημιουργήστε
E	Evaluate - Αξιολογήστε

Management of Neuropsychiatric Symptoms of Dementia in Clinical Settings: Recommendations from a Multidisciplinary Expert Panel

Helen C. Kales, MD,^{a,b,c} Laura N. Gitlin, PhD,^{d,e,f,g} and Constantine G. Lyketsos, MD,^{g,h} for the Detroit Expert Panel on the Assessment and Management of the Neuropsychiatric Symptoms of Dementia

J Am Geriatr Soc JAGS 2014

Μη φαρμακευτικές ή ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της Άνοιας

Άτομα με άνοια

- Διατήρηση της καθημερινής λειτουργικότητας και της αυτονομίας
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Κοινωνικοποίηση
- Αντιμετώπιση νευροψυχιατρικών συμπτωμάτων

Άτομα με ΗΝΔ

- Επιβράδυνση νοητικής έκπτωσης
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Κοινωνικοποίηση

Νοητικά υγιή άτομα

- Πρόληψη νοητικής έκπτωσης
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Κοινωνικοποίηση

Φροντιστές ατόμων με άνοια

- Βελτίωση της καθημερινής ζωής
- Βελτίωση της φροντίδας
- Διαχείριση της νόσου

Το έργο των φροντιστών

Αρχικό στάδιο

- Βοήθεια στην εκτέλεση σύνθετων δραστηριοτήτων (οικονομικές υποχρεώσεις, νομικά θέματα), εποπτεία καθημερινών υποχρεώσεων (υπενθύμιση ραντεβού, λήψη φαρμάκων)

Μεσαίο και προχωρημένο στάδιο

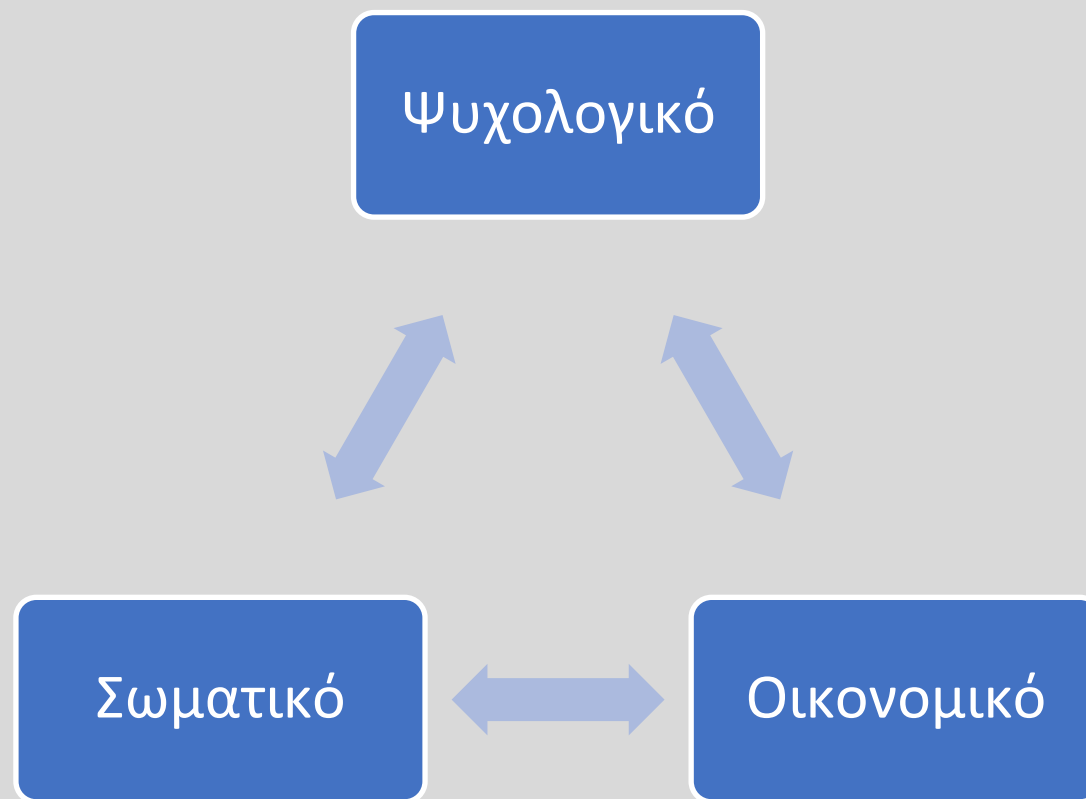
- Βοήθεια στην εκτέλεση καθημερινών δραστηριοτήτων (ντύσιμο, πλύσιμο, καθημερινή περιποίηση κτλ.)
- 24ωρη επίβλεψη των ασθενών (για τον καλύτερο έλεγχο των διαταραχών της συμπεριφοράς και την ασφάλεια του ατόμου με άνοια)

Φορτίο φροντιστών

Φορτίο φροντιστών

Ο όρος «φορτίο φροντιστών» έχει επικρατήσει διεθνώς και αφορά στα βάρη (σωματικά, συναισθηματικά ή/και οικονομικά) που επωμίζονται οι φροντιστές ενός πάσχοντα από χρόνια νόσημα που προκαλεί αναπηρία

Η κατάθλιψη στην τρίτη ηλικία

Signs and Symptoms of Depression In Older Adults

- Weight loss/geriatric anorexia
- Memory impairment
- Insomnia
- Slowed reaction times/psychomotor retardation
- Difficulty paying attention and focusing
- Somatic symptom disorder
- Change in functioning
- Refusal of care

Παράγοντες κινδύνου

Risk Factors for Late Life Depression

- female sex, being single or divorced
- Recent bereavement
- Fear of death
- Role transition
- Frustration with memory loss
- stressful life events

Ψευδοάνοια

- Εμφάνιση: Συνήθως αιφνίδια (σε αντίθεση με τη σταδιακή εξέλιξη της άνοιας)
- Πρωτογενή συμπτώματα: Ελάττωση μνήμης, δυσκολία συγκέντρωσης, μειωμένη προσοχή, επιβράδυνση σκέψης
- Συνοδά στοιχεία: Καταθλιπτική διάθεση, απώλεια ενδιαφέροντος, συναισθηματική επιπέδωση, άγχος
- Αυτοαναφορά: Οι ασθενείς τονίζουν τα ελλείμματά τους («δεν μπορώ να θυμηθώ τίποτα», «το μυαλό μου δεν δουλεύει»), αντίθετα με την άνοια, όπου συχνά υπάρχει άγνοια ελλειμμάτων (anosognosia)
- Συμμετοχή σε αξιολόγηση: Οι ασθενείς με ψευδοάνοια προσπαθούν, ενώ ασθενείς με άνοια δυσκολεύονται να συνεργαστούν
- Πορεία: Μετά από κατάλληλη θεραπεία της υποκείμενης κατάθλιψης, τα γνωστικά συμπτώματα υποχωρούν σε μεγάλο βαθμό

IS IT DEPRESSION OR DEMENTIA?

Depression Symptoms

Mental decline is relatively rapid

Know the correct time, date, and where you are

Difficulty concentrating

Language and motor skills are slow, but normal

Dementia Symptoms

Mental decline happens slowly

Be confused and disoriented; become lost in familiar locations

Difficulty with short-term memory

Writing, speaking, and motor skills are impaired